

Recenzja książki Franciszka Wojciechowskiego i Sylwii Opozdy-Suder *Poradnictwo w oddziaływaniach ortopedagogicznych. Wybrane problemy*¹

Streszczenie

Recenzja książki dotyczy wybranych zagadnień poradnictwa w oddziaływaniach ortopedagogicznych. Jest to pozycja przeznaczona zwłaszcza dla pedagogów, psychologów, socjologów, studentów oraz dla nauczycieli akademickich, którzy wiele wyniosą z lektury tej pozycji. Publikacja stanowi przede wszystkim wprowadzenie do europejskiej, współczesnej myśli pedagogiki.

Słowa kluczowe: pedagogika, ortopedagogika, system edukacji, wspomaganie, integracja

Review of the Book by Franciszek Wojciechowski and Sylwia Opozda-Suder on Selected Issues of Counseling in Orthopedagogic Interactions

Summary

Review of a book on selected issues of counseling in orthopedagogic interactions. This is a position intended primarily for pedagogues, psychologists, sociologists, students and academic teachers, who will take a lot from reading this position. It is above all an introduction to the European, contemporary thought of pedagogy.

Keywords: pedagogy, orthopedagogy, education system, support, integration

Z wielką przyjemnością zapoznałem się z publikacją Franciszka Wojciechowskiego i Sylwii Opozdy-Suder, w której w sposób wielowątkowy został przedstawiony problem poradnictwa i oddziaływań ortopedagogicznych. Trzeba na wstępie zaznaczyć, iż na rynku polskim korzystaliśmy przede wszystkim z literatury obcojęzycznej, jak również tłumaczeń. Obecnie możemy korzystać z dorobku rodzimego, który wypełnia tę lukę.

Za wielką zaletę tej pozycji trzeba uznać zwięzłość, konkretność i wielopłaszczyznowe przedstawianie problematyki.

¹ F. Wojciechowski, S. Opozda-Suder, *Poradnictwo w oddziaływaniach ortopedagogicznych. Wybrane problemy*, Kraków, Impuls, 2017

Autorzy prowadzą przez tę pozycję w sposób na wskroś przemyślany i wynikowy, skupiając się na wsparciu środowiska rodzinnego i instytucjonalnego (przedszkola, szkoły, ośrodki, pracownie terapeutyczne, itd.).

W pierwszym rozdziale przedstawiono założenia, skupiając się na źródłach współczesnych kontekstów poradnictwa ortopedagogicznego do poszukiwania nowych inspiracji. Dokonano analizy pojęcia *niepełnosprawność*, wychodząc ze społecznego paradygmatu oraz wyprowadzono paradygmat stymulacyjno-motywacyjny, w którym zwrócono uwagę na indywidualizm i model społeczny. Takie ujęcie problemu pozwoliło na zdefiniowanie poradnictwa ortopedagogicznego² jako aktywizującego procesu wychowania i rehabilitacji z jednoczesnym wzmacnianiem jego podmiotowości.

Wychowanie jest tu ujęte jako zinstytucjonalizowana pomoc oparta na inicjatywie wychowawców – redukuje trudności (a więc występujący efekt) zaburzające cały proces wychowania, osadzając proces w humanistycznym nurcie poradnictwa, odnosząc się również do podejścia personalistycznego, nastawionego na samowychowanie i samostanowienie. Podobnie rehabilitacja jest tu ujęta jako działanie „[...] zmierzające do przywrócenia zdrowia i sprawności”³ – co znów ogranicza grupę petentów, którym nie można przywrócić umiejętności, jakich nigdy nie posiadli (np. niepełnosprawny intelektualnie, głuchy, niewidomy, itp.). Grupę tę poszerzono na kolejnych stronach, odnosząc się do koncepcji St. Kowalika. Ukazany tu został szeroki aspekt rehabilitacji jako wspierania rozwoju i integracji społecznej w dążeniu do *samostawiania się*. Tak ujęty proces wychowawczy nakierowany jest na osobę ze specjalnymi potrzebami i jest czymś więcej aniżeli rehabilitacja⁴, przybliżając istotę oddziaływania pedagogicznego w pedagogice specjalnej.

Całościowość procesu pomocowego w ortopedagogice stanowi kolejne poszerzenie perspektywy oddziaływania skierowanego na osoby niepełnosprawne. Za O. Speckiem wskazano cel poszukiwania konstruktywnego sensu życia w powiązaniu z uspołecznieniem, z poszanowaniem inności każdego człowieka⁵. Ciekawe w tym podejściu jest ukazywanie biografii człowieka jako wyznacznika zadań pomocowych – tu przedstawione w schematycznie zaprezentowanych okresach. Jednak celem są podejmowane działania pomocowe, „[...] których celem jest utrzymanie adekwatnego obrazu siebie, przez stwarzanie takich układów odniesienia, które mają pozytywne konotacje”⁶. To przedstawienie problematyki dorastania z niepełnosprawnością, której istotną wartością jest zabezpieczenie godnego życia z zachowaniem komplementarnych zasad równości, inkluzji i autonomii⁷. To również tworzenie perspektywy bycia w społeczeństwie i jego

² Ibidem, s. 30

³ Ibidem, s. 32

⁴ Ibidem, s. 33

⁵ Ibidem, s. 42 i 45

⁶ Ibidem, s. 65

⁷ Ibidem, s. 73, za: Shakespeare, Watson

współtworzenia poprzez wspieranie poradnictwem wyborów życiowych, zawodowych i przełamywania barier.

Ortopedagogiczne poradnictwo staje na straży przeciwdziałaniu deficytom uczestnictwa⁸ osób niepełnosprawnych w życiu społecznym. Poważny problem wykluczenia został tu ukazany w wielu aspektach i wymiarach odmienności i samostygmatyizacji – żałuję, że nie pogłębiono go o wtórny efekt samowykluczenia. Myślę jednak, że to problem do podejmowania i analizowania również w wielu wymiarach. W tej części wskazano na wypracowanie integralnego powiązania relacji pomiędzy ciałem i psyche – o jakiej wspomina P. Błajet⁹. Wszystkie te działania mają zmniejszyć dystans społeczny, kreować aktywizację i partycypację w życiu społecznym.

W nurcie tym ważną rolę przypisano środowisku rodzinnemu, poszerzając tym samym oddziaływanie instytucjonalne. To rodzina może oddziaływać stymulująco lub hamująco, jak również swoją wagę ma środowisko. Jako kulminacyjne rozwiązanie problemu doradztwa uznaję nawiązanie do transakcyjnego modelu rozwoju B. Urbana, który „[...] ujmuje rozwój jako wynik cyrkularnych wymian zachodzących w czasie między cechami dziecka a czynnikami rodzicielskimi, zwrotność i powtarzalność takich wzajemnych ustosunkowań przyczyniają się do pozytywnego rozwoju”¹⁰. To model, który możemy z pełną odpowiedzialnością opisać jako osiągnięcia szkoły krakowskiej ukierunkowane na rozwiązywanie problemów w sposób kompromisowy.

Metodyczne wskazówki dla poradnictwa ortopedagogicznego to rozwinięcie ukazanych teorii, które doprecyzowuje, iż jest to „[...] proces poznania człowieka znajdującego się w trudnej sytuacji wyznaczonej przez niepełnosprawność”¹¹, oparcie się na kompetencjach, jakie są warunkiem profesjonalnego poradnictwa. Wskazanie dekalogu diagnosty oraz zadań kompetentnego doradcy ortopedagogicznego zostało pogłębione w rozdziale poświęconym etyce i deontologii w poradnictwie.

Książka jest ważnym przedsięwzięciem, które przede wszystkim uczy dobrze, solidnego warsztatu badawczego, opartego na trwałych podwalinach wiedzy. Nie każdy musi się zgadzać z uznawaniem ortopedagogiki za preferowany nurt pedagogiki osób niepełnosprawnych. Po wielu próbach wprowadzenia myśli ortopedagogicznej do Polski¹² powstała pozycja, w której przedstawiony został istotny element prowadzenia działań terapeutycznych i pomocowych, jakim

⁸ Ibidem, s. 95

⁹ *Ciało – edukacja – umysł: zbiór rozpraw*, red. P. Błajet, Bydgoszcz, Wydawnictwo Uczelniane Wyższej Szkoły Gospodarki, 2010

¹⁰ F. Wojciechowski, op. cit., s. 137

¹¹ Ibidem, s. 170

¹² Np. A. Makowski, *Ortopedagogika dzieci i młodzieży*, Warszawa, WSiP, 1992; A. Makowski, *Nieletni sprawni inaczej i ich ortopedagogika. Diagnostyka i socjalizacja reedukacyjna przez ergoterapię*, Warszawa, PWN, 1997; A. Mikrut, *O zakresach znaczeniowych terminów „pedagogika specjalna” i „ortopedagogika”: próba polemiki*, „Niepełnosprawność” 2009, Nr 1, s. 69–77

jest poradnictwo. Wprowadzenie myśli O. Specka¹³ do polskiej literatury pozwala na aktualizację i podejmowanie wspólnych działań w obrębie polskiej myśli pedagogiki specjalnej. Prezentacja szkoły krakowskiej, ukazanie w pryzmacie transakcyjnego modelu rozwoju B. Urbana, pozwalają na wdrażanie idei ortopedagogicznych – jako działu pedagogiki „[...] obejmującego zagadnienia związane z wychowaniem i leczeniem osób nieprzystosowanych do życia w społeczeństwie”¹⁴ w szerokim ujęciu (nie tylko dotyczącym niedostosowania społecznego i resocjalizacji) – wychodzącego naprzeciw idei inkluzji.

Polecam tę książkę pedagogom, psychologom, socjologom, zarówno studentom, jak i nauczycielom akademickim, którzy wiele wyniosą z lektury tej pozycji. A przede wszystkim będą mieli okazję odnieść się do współczesnej myśli pedagogiki.

Bibliografia

- Ciało – edukacja – umysł: zbiór rozpraw*, red. Błajet P., Bydgoszcz, Wydawnictwo Uczelniane Wyższej Szkoły Gospodarki, 2010
<https://sjp.pwn.pl/sjp/ortopedagogika;2570064.html>, [dostęp z dnia: 10.11.2017]
Makowski A., *Ortopedagogika dzieci i młodzieży*, Warszawa, WSiP, 1992
Makowski A., *Nieletni sprawni inaczej i ich ortopedagogika. Diagnoza i socjalizacja reedukacyjna przez ergoterapię*, Warszawa, PWN, 1997
Mikrut A., *O zakresach znaczeniowych terminów „pedagogika specjalna” i „ortopedagogika”: próba polemiki*, „Niepełnosprawność” 2009, Nr 1
Speck O., *Niepełnosprawni w społeczeństwie: podstawy ortopedagogiki* (przekł. Zeidler W. [et al.]; przedm. Zeidler W.), Gdańsk, Gdańskie Wydawnictwo Psychologiczne, 2005
Speck O., *Być nauczycielem: trudności wychowawcze w czasie zmian społeczno-kulturowych* (przekł. Cieślik E.; wstęp Śliwerski B.), Gdańsk, Gdańskie Wydawnictwo Psychologiczne, 2005
Speck O., *Inkluzja edukacyjna a pedagogika lecznicza*, Gdańsk, Harmonia, 2013
Speck O., *Osoby z niepełnosprawnością intelektualną: podręcznik dla celów wychowawczych i edukacyjnych* (przekład Grzywna-Tunk G.), Gdańsk, Harmonia Universalis, 2015

Netografia

<https://sjp.pwn.pl/sjp/ortopedagogika;2570064.html>, [dostęp z dnia: 10.11.2017]

¹³ O. Speck, *Niepełnosprawni w społeczeństwie: podstawy ortopedagogiki* (przekł. W. Zeidler [et al.]; przedm. W. Zeidler), Gdańsk, Gdańskie Wydawnictwo Psychologiczne, 2005; O. Speck, *Być nauczycielem: trudności wychowawcze w czasie zmian społeczno-kulturowych* (przekł. E. Cieślik; wstęp B. Śliwerski), Gdańsk, Gdańskie Wydawnictwo Psychologiczne, 2005; O. Speck, *Inkluzja edukacyjna a pedagogika lecznicza*, Gdańsk, Harmonia, 2013; O. Speck, *Osoby z niepełnosprawnością intelektualną: podręcznik dla celów wychowawczych i edukacyjnych* (przekład G. Grzywna-Tunk), Gdańsk, Harmonia Universalis, 2015

¹⁴ <https://sjp.pwn.pl/sjp/ortopedagogika;2570064.html>, [dostęp z dnia: 10.11.2017]